

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Кичко Інни Михайлівни на тему
«Визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації.

Оцінка актуальності теми проведеного дослідження є першою вимогою загальної оцінки опонентом роботи здобувача, оскільки за відсутності актуальності обраної тематики та реальної потреби у її науковому осмисленні, таке дослідження втрачає сенс.

Стосовно роботи Кичко Інни Михайлівни слід зазначити таке: як заявлена тематика, так і зміст роботи, запропоновані авторкою висновки і рекомендації переконливо свідчать про відповідність дисертації вимогам сьогодення, а відтак підтверджують актуальність обраного для дослідження напряму. Дисертантка справедливо відзначає, що забезпечення допустимості доказів є важливим завданням кримінального судочинства та гарантією від незаконного та необґрунтованого кримінального переслідування (с. 17).

Авторкою небезпідставно наголошується, основне законодавче закріплення, пов'язане з недопустимими доказами, здійснене в ст. ст. 87-89 КПК України, не містить ефективних механізмів визнання доказів очевидно недопустимими. Крім того, до дефектів українського доказового права слід віднести те, що в чинному процесуальному законодавстві не врегульовано права учасників судового провадження на заявлення клопотання про визнання доказів очевидно недопустимими під час судового розгляду, а також виникають дискусії щодо переліку суб'єктів ініціювання означеного питання в суді. Також непоодинокими є випадки істотного порушення уповноваженими органами процедури збирання доказів неналежним суб'єктом унаслідок зміни підслідності, а також гарантій адвокатської діяльності при повідомленні адвокату про підозру та під час

проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, та ін. (с. 18).

Викликає повагу наукова сміливість авторки, яка, незважаючи на достатню розробленість у наукових працях вчених-процесуалістів питань, присвячених різним аспектам визнання доказів недопустимими в кримінальному процесі України (с. 16), спрямувала наукові зусилля на авторське переосмислення теоретичних та практичних питань окресленої проблематики, що обумовлено, у тому числі, й багаторічним практичним досвідом зайняття дисертанткою адвокатською діяльністю.

Аналізуючи вагомі надбання вчених щодо різних аспектів вивчення підстав, процесуального порядку і правових наслідків визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні, І.М. Кичко у роботі ставить за мету перегляд, уточнення та вироблення нових адекватних механізмів визнання доказів очевидно недопустимими, що унеможливилося їх використання у кримінальному процесі.

На погляд офіційного опонента, вищенаведеного цілком достатньо для констатації того, що поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувачка повною мірою оволоділа методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Кичко І.М. повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми, поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувачки у науковий напрям досліджень відповідно до освітньої програми «Право».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота

Кичко І.М. є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Викладені в роботі наукові положення та висновки є обґрунтованими, аргументованими та переконливими. Про достатній рівень достовірності значною мірою свідчить опрацювання здобувачкою значного обсягу літературних джерел з різних галузей наукових знань, використання як національного законодавства та наукових праць вітчизняних авторів, так і робіт правників інших держав, міжнародних нормативно-правових актів.

Вагомості роботі надає емпірична база, на яку спирається дисертантка. Також використано власний досвід авторки, набутий під час адвокатської діяльності. Про достатню глибину вивчення дисертанткою предмету дослідження свідчить список використаних наукових, нормативних та правозастосовних джерел.

Достовірність, повноту та об'єктивність отриманих результатів значною мірою забезпечило використання авторкою комплексу загальнонаукових та спеціальних методів, які дали змогу найоптимальніше врахувати специфіку об'єкта й предмета дослідження.

З урахуванням визначеного, можна стверджувати про те, що наукові положення і висновки, сформульовані у дисертації, є належним чином обґрунтованими та достовірними.

Порушень принципів академічної доброчесності не виявлено.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою та характеризується логічним і змістовим наповненням, відповідно до плану, структура якого забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (355 найменувань на 273 сторінках) та 4 додатків. Загальний обсяг дисертації 273 сторінки.

У розділі 1 *«Теоретико методологічні засади оцінки доказів з точки зору їх допустимості у кримінальному провадженні»* викладаються базові теоретичні положення, які слугували основою для подальшого дослідження питань визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні: генеза нормативних основ та теоретичних уявлень про допустимість доказів у кримінальному процесі; сутність та критерії допустимості доказів у кримінальному процесі; міжнародні стандарти визнання доказів такими, що відповідають критерію допустимості у кримінальному провадженні.

Здобувачкою встановлено, що допустимість доказів є одним з найважливіших критеріїв оцінки доказів, процесуальною властивістю, яка полягає у з'ясуванні відповідності фактичних даних вимогам закону з точки зору змісту та форми, що забезпечує їх належність та достовірність, а також дотримання прав та законних інтересів учасників кримінального провадження (с. 2, 74-75, 202).

Змістовним є аналіз дисертанткою міжнародних стандартів (правил) кримінального процесу, вироблених прецедентною практикою ЄСПЛ та відображених у положеннях чинного КПК України, що дав можливість визначити його правові позиції у контексті відповідності доказів критерію допустимості. До таких віднесено: право на справедливий судовий розгляд; безпосередність дослідження показань, речей і документів; недопустимість показань, отриманих шляхом катування, приниження, провокацій і підбурювання; презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини підозрюваного (обвинуваченого) та ін. (с. 3, 75-107, 203-204). Також доволі переконливо виглядають сформульовані І.М. Кичко аргументи, що очевидно недопустимими слід вважати докази, отримані шляхом істотного порушення прав людини і основоположних свобод, які мають явний і безумовний характер та не потребують додаткових процесуальних дій (с. 3, 25, 124, 155, 204).

У розділі 2 «Підстави, процесуальний порядок та правові наслідки визнання доказів очевидно недопустимими в кримінальному процесі» авторкою ґрунтовно аналізується очевидна недопустимість як критерій оцінки доказів, досліджується процесуальний порядок та правові наслідки визнання доказу очевидно недопустимим.

Досить переконливою є точка зору дисертантки, що під час судового розгляду суд як за клопотанням визначеного у КПК України учасника кримінального провадження, так і з власної ініціативи, після змагальної процедури (безпосередня участь у дослідженні доказів, щодо яких висловлено сумнів щодо їх допустимості; наведення аргументів та заперечень щодо визнання доказу очевидно недопустимим), може прийняти одне з таких рішень: визнати доказ очевидно недопустимим у разі встановлення таких ознак, або відмовити в задоволенні клопотання про визнання доказу очевидно недопустимим (с. 3-4, 156, 204).

Аргументованим є твердження, що з огляду на дискрецію щодо покладення на суд обов'язку оцінити доказ з позиції його відповідності критеріям, визначеним у ч. 1 ст. 94 КПК України, у випадках очевидної недопустимості доказу, суд зобов'язаний визнавати докази такими на власний розсуд під час судового розгляду, а не під час ухвалення кінцевого судового рішення у справі, з попереднім винесенням цього питання на обговорення його учасниками (с. 4, 133, 157).

Дисертантка логічно акцентує увагу на тому, що обов'язок доказування обставин, на які вказує ініціатор клопотання про визнання доказів очевидно недопустимими, може бути покладений не тільки на сторони кримінального провадження, а й на потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, цивільного позивача, цивільного відповідача, представників. У зв'язку з цим, обов'язок доказування щодо належності та допустимості доказів в частині розміру процесуальних витрат та обставин, які характеризують обвинуваченого, доцільно відобразити в ч. 2 ст. 92 КПК України

(с. 4, 156, 204).

Заслуговує на увагу спроба І.М. Кичко обґрунтування, що відповідне рішення суду потребує розлогої аргументації із мотивуванням та зазначенням підстав очевидної недопустимості, або їх відсутності у разі відмови в задоволенні відповідного клопотання. Наслідком задоволення клопотання про очевидну недопустимість доказу є неможливість його дослідження та подальшої оцінки в кінцевому рішенні суду (с. 4, 148, 157, 204).

Завершальним у роботі є розділ 3 *«Проблемні питання та шляхи вдосконалення порядку визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні»*, який також містить ряд положень, цікавих з погляду науки кримінального процесу та корисних в аспекті прикладного правозастосування.

Значна увага приділяється авторкою дослідженню зарубіжного досвіду визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні (с. 158-177). Також доволі цікавими і такими, що заслуговують на підтримку, видаються визначені перспективи визнання очевидної недопустимості доказів у кримінальному процесі (с. 177-198).

Аргументованими є сформульовані висновки щодо значення для оцінки допустимості доказу відсутності чи наявності наміру в суб'єкта доказування у разі порушення ним процедури збирання доказів (с. 5, 199).

Обґрунтованою вважаємо пропозицію щодо певної трансформації процесуального порядку визнання доказів очевидно недопустимими в українському кримінальному процесі з огляду на відсутність критеріїв віднесення доказів до такої категорії, нечіткість окремих формулювань процедурного характеру, що часто ставить під сумнів відновлення порушеної незаконним обмеженням прав громадян збалансованості процесуальних можливостей учасників кримінального провадження щодо відстоювання своїх процесуальних інтересів (с. 5, 199).

Переконливими є аргументи щодо віднесення окремих доказів до очевидно

недопустимих у кримінальному провадженні, зокрема отриманих шляхом очевидного порушення правової процедури збирання доказів неналежним суб'єктом унаслідок зміни підслідності, а також порушення гарантій адвокатської діяльності при повідомленні адвокату про підозру та під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, у разі зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю (с. 6, 191, 206).

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у восьми наукових публікаціях здобувачки, серед яких чотири статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України. Також результати дисертації були апробовані на чотирьох наукових фахових конференціях.

Результати, описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях І.М. Кичко. Їх науковий рівень достатній. Принципи академічної доброчесності в наукових публікаціях дотримані.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження, все ж варто відзначити, що воно містить окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час його захисту.

1. Потребує додаткового роз'яснення неодноразово вжитий в роботі термін «дискреційні повноваження» (с. 4, 24, 115, 119, 146 та ін.) у контексті встановлення очевидної недопустимості доказів під час їх дослідження в суді, зокрема й за ініціативою суду.

2. Не викликає заперечень відображене у висновках до третього розділу дисертації твердження науковиці що «в українському кримінальному процесі правило про визнання доказів очевидно недопустимими потребує певної

трансформації з огляду на відсутність чітких критеріїв віднесення доказів до такої категорії» (с. 199). Змістовними видаються й приклади вивчення зарубіжного досвіду (Франція, ФРН, Швейцарії та ін.) регулювання питань, пов'язаних з віднесенням доказів до непридатних у доказуванні за критерієм недопустимості (с. 167-171, 173, 174). Водночас, враховуючи обраний предметний напрям досліджень в межах спеціальності 081 «Право», викликає запитання, які, на думку дисертантки, положення, концепції, ідеї можуть бути використані у кримінальному процесі України?

3. Певним технічним недоліком слід визнати відсутність у положеннях наукової новизни досить повно та змістовно обґрунтованих висновків дисертантки щодо доцільності відображення у ч. 2 ст. 92 КПК України положення, що «обов'язок доказування належності та допустимості доказів, даних щодо розміру процесуальних витрат та обставин, які характеризують обвинуваченого, покладається на учасника кримінального провадження, що їх надає» (стор. 6, 144, 262).

4. На переконання опонента, певним чином могло б покращити змістовне наповнення дисертації висвітлення у ній прикладних питань, пов'язаних із процедурою визнання доказів очевидно недопустимими в суді присяжних. У зв'язку з цим під час процедури публічного захисту хотілось би почути точку зору дисертантки щодо доцільності (на думку офіційного опонента) встановлення доказів очевидно недопустимими під час підготовчого судового провадження, а не в ході судового розгляду.

Проте наведені вище дискусійні положення жодним чином не знижують високого наукового рівня дисертації. Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертація Кичко Інни Михайлівни на тему «Визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні» є самостійною,

комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання – розроблення та формулювання науково обґрунтованих практичних і методичних рекомендацій, спрямованих на визначення підстав, удосконалення процесуального порядку і з'ясування правових наслідків визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні.

Робота виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для кримінального процесу.

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6 - 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Кичко Інна Михайлівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Доцент кафедри права

ПВНЗ «Європейський університет»

кандидат юридичних наук, доцент

Михайло КЛИМЧУК

« 01 » липень 2025 року

М.Т. Климчука засвідчую
зав. відділом управління персоналом
Соколюк Софія Т.М.